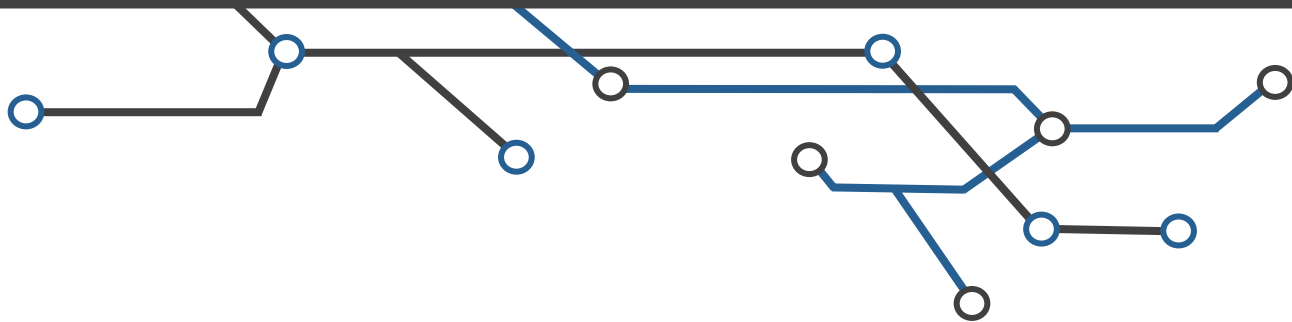

A D F O N T E S

ÅRSMELDING

IFS 2019

INSTITUTT FOR FORSVARSSTUDIER

INNHOOLD

Forord	2
1 Organisasjon	3
2 Forskning	4
2.1 Senter for sikkerhetspolitikk	5
2.1.1 <i>Russlandsprogrammet</i>	5
2.1.2 <i>Norsk sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv</i>	6
2.1.3 <i>Annen forskningsvirksomhet</i>	7
2.2 Senter for internasjonal sikkerhet	7
2.2.1 <i>Security in Northern Europe (SNE)</i>	8
2.2.2 <i>Asia-programmet</i>	8
2.2.3 <i>Annen forskningsvirksomhet</i>	9
2.3 Senter for sivil-militære relasjoner	10
2.3.1 <i>Omstillingsprogrammet</i>	10
2.3.2 <i>Planprogrammet</i>	11
2.3.3 <i>Annen forskningsvirksomhet</i>	11
3 Undervisning	12
3.1 Undervisningsleveranser – akkreditert utdanning	12
3.2 Sjefskurset	13
3.3 Undervisningskvalitet	13
3.4 Veiledning	14
3.5 Undervisning – samlet vurdering	14
4 Publisering og formidling	15
4.1 Eksterne kanaler	15
4.2 Intern kanal: <i>IFS Insights</i>	15
4.3 Konferanser og seminarer i regi av IFS	15
4.4 Medieoppslag og nettsider	19
4.5 Formidling – samlet vurdering	19
5 Økonomi og personell	20
5.1 Økonomi	20
5.2 Personell	20
Vedlegg – IFS publikasjoner og formidling i 2019	21

FORORD

Årsmeldingen redegjør for forskning, undervisning og formidling levert av Institutt for forsvarsstudier (IFS) som en del av Forsvarets høyskole (FHS) i 2019.

Hensikten med meldingen er å få frem hva instituttet oppnådde i 2019 og samtidig synliggjøre områder med forbedringspotensial. Det viktigste er å sikre rekruttering av talenter og ytterligere finansiering fra eksterne kilder, øke publiseringen i fagfellevurderte tidsskrifter, men også i andre kanaler samt ytterligere økning av formidling i bredere forstand.

I løpet av 2019 ble IFS etablert på Akershus festning, fordelt på tre lokasjoner (bygning 9, 10 og 14), med støttefunksjonene forskningsadministrasjon, økonomi og HR samlet i Forsvarets høyskoles sentralstab. Nye måter å arbeide på ble utviklet, og det ble arbeidet med å konkretisere instituttets spissede faglige profil der den sikkerhets- og forsvarspolitiske forskningen står i sentrum. Året var dominert av økende publisering og formidlingsaktivitet sammenliknet med året før, som ble mer preget av utdanningsreformen. Samtidig økte undervisningsleveransene ved at instituttet leverte emner, undervisning og veiledning på alle nivåer i Forsvarets utdanningssystem, samt at flere forskere underviste og veiledet ved sivile universiteter og høyskoler innenfor sine kjerneområder. Det ble lagt vekt på å styrke rekrutteringen til instituttet gjennom økt kontakt med læresteder utenfor forsvarssektoren, en revitalisert satsning på ulike stipender og økt trykk på den utadrettede virksomheten mer allment. Å tiltrekke seg de beste hodene er avgjørende for instituttets fremtid.

Oslo, august 2020

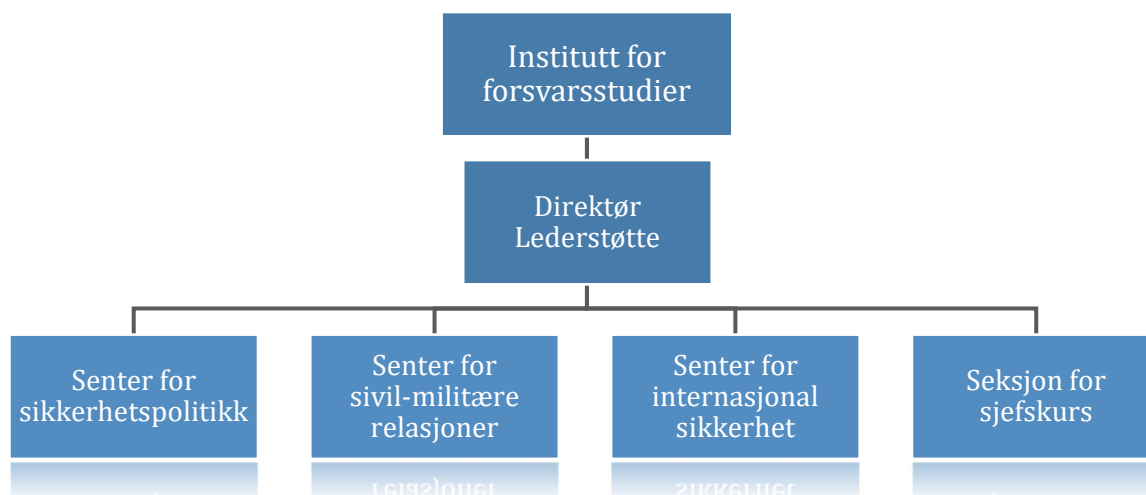
Kjell Inge Bjerga
Direktør

DEL 1

ORGANISASJON

Instituttet er et faglig uavhengig forskningsinstitutt og består av tre forskningssentre og en seksjon for sjefskurs. Instituttet har ingen egen administrasjon, men får administrativ støtte fra Forvarets høgskoles sentralstab. IFS er integrert i Forsvarets høgskole, blant annet med en undervisningsportefølje som spenner fra bachelor- til masterstudier, og med FHS sjefskurs (HOU-nivået – høyere offisersutdanning) som en integrert del av instituttet. IFS holder til på Akershus festning i Oslo.

DEL 2

FORSKNING

IFS' overordnede mål er å levere forskning av høy kvalitet om forhold som påvirker internasjonal og norsk sikkerhet og om virkemidlene som benyttes for å ivareta denne sikkerheten. (IFS' strategi, 2016–2019)

Dette målet operasjonaliseres gjennom forskning som er langsiktig rettet inn mot tre overordnede temaer, som også er grunnlaget for instituttets organisering i tre forskningsentre. Samtidig er en rekke programmer og prosjekter instituttovergripende:

- Endringer i stormakter, globale og regionale maktforhold (Senter for internasjonal sikkerhet)
- Håndteringen av Norges sikkerhetsutfordringer (Senter for sikkerhetspolitikk)
- Militærmaktens utvikling og plass i samfunnet (Senter for sivil-militære relasjoner)

Instituttets faglige profil er forankret i Forsvarets høgskoles forsknings- og utviklingsstrategi og Forsvarsdepartementets forskningsstrategi. Innenfor rammen av de tre overordnede temaene gjennomfører IFS konkrete forskningsprogrammer- og prosjekter. Forskningen ved instituttet tar utgangspunkt i dagsaktuelle problemstillinger, samtidig som historiske undersøkelser utgjør en viktig del av virksomheten. Det er et ufravikelig krav til høy kvalitet i forskningen, og innenfor de tre temaene skal forskerne ved IFS kombinere sikker empirisk forankring og metodisk soliditet med anvendelse og utvikling av teoretiske perspektiver.

2.1 SENTER FOR SIKKERHETSPOLITIKK

Leder: professor Katarzyna Zysk

Ved Senter for sikkerhetspolitikk analyseres forhold som påvirker norsk og europeisk sikkerhet, forsvar og strategi. Sentrale temaer er norsk sikkerhetspolitikk og utviklingen i Europa og sentrale europeiske land, i NATO, Russland og nordområdene samt samarbeidet i Nord-Europa.

Det var i 2019 to større forskningsprogrammer ved senteret: *Program for russisk sikkerhets- og forsvarspolitikk* og *Norsk sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv*. I tillegg kom en rekke enkeltstående forskningsprosjekter.

2.1.1 RUSSLANDSPROGRAMMET

Program for russisk sikkerhets- og forsvarspolitikk har til hensikt å bidra til ny kunnskap og innsikt gjennom forskning og formidling av høy kvalitet. Programmet analyserer hvordan russisk politikk blir utformet og utøvd og ser på Russlands bruk av militære og ikke-militære virkemidler i internasjonale forhold. Sentralt står implikasjoner av Russlands atferd for internasjonal sikkerhet generelt – og for Norge og nordområdene spesielt. Andre temaer er Russlands økonomi og energisektor i en sikkerhetspolitisk ramme samt politisk og sosial utvikling som en faktor i russisk sikkerhets- og forsvarspolitikk.

I 2018 ble IFS tildelt midler fra Forskningsrådet til det treårige prosjektet “Russia’s Politicized Economy, Elite Dynamics, and the Domestic-Foreign Policy Nexus” (RUSECOPOL). Prosjektet startet opp i januar 2019 og består av tre IFS-forskere: Prosjektleder Jardar Østbø, seniorforsker Ingvill Moe Elgsaas og førsteamanuensis Ingerid M. Opdahl samt seks partnere fra inn- og utland. RUSECOPOL tar for seg forholdet mellom Russlands politisk-økonomiske modell, makt-kampen innad i eliten og hvordan dette har innvirkning på politikken som føres.

Prosjektet ble innledet med en workshop ved FHS 14.–15. januar. Deretter holdt Ingerid M. Opdahl og Richard Connolly, en av partnerne, presentasjoner på seminaret “Power and Elites in Russia. How to run an authoritarian state” den 8. mars. Et første dialogforum (uformelt møte med et utvalg representanter for forvaltning og næringsliv) ble gjennomført 26. september.

Russlandsprogrammet gjennomførte seminaret "NATO's progress in meeting the new Russia challenge" den 21. juni. Her innledet Dr. Brad Roberts, Director of the Center for Global Security Research at Lawrence Livermore National Laboratory, and former policy director of the Obama Administration's Nuclear Posture Review and Ballistic Missile Defence Review og professor Katarzyna Zysk. De snakket om "From the "quiet war" to high-intensity conflict: Russia's challenge to NATO".

2.1.2 NORSK SIKKERHETSPOLITIKK I STRATEGISK PERSPEKTIV

Programmet *Norsk sikkerhetspolitikk i strategisk perspektiv* tar sikte på å videreutvikle den teoretiske, konseptuelle og empiriske kompetansen om norsk sikkerhetspolitikk. Programmet tar utgangspunkt i en analyse av utvalgte strategiske utviklingstrekk og drøfter på dette grunnlag mulige norske veivalg, sikkerhets- og forsvarspolitiske så vel som konseptuelle. Oppmerksomhet vies de mest krevende utfordringene – som væpnet angrep og sikkerhetspolitiske kriser. Men fordi skillene mellom fred, krise og konflikt blir stadig mer uklare, analyseres også utfordringer og trusler relatert til gråsoneoperasjoner. Utsynet er globalt, men kjernen i programmet er forholdet til Russland, som berører Norge mest direkte.

Programmet ser på klassisk strategisk tenkning, spesielt avskrekking i en allianse, beroligelse og krisestabilitet. Samtidig satser deltakerne på å bidra til systematisk refleksjon om, og fornyelse av, det teoretiske grunnlaget for norsk sikkerhetspolitikk. Programmet legger stor vekt på å kunne kombinere akademisk kompetanse med militærfaglig innsikt, trekke veksler på annen forskning og virksomhet ved IFS og tappe militær innsikt og erfaringer fra andre miljøer. Programmet, som finansieres av Forsvarsdepartementet og IFS, består av tre forskningsprosjekter med ett års varighet: 1) «Småstatsrealisme og Norges strategiske alternativer i en ny

tid», 2) «Competitive strategies på norsk», 3) «Egenvne til nasjonal krisehåndtering, herunder i det ukonvensjonelle rom».

2.1.3 ANNEN FORSKNINGSVIRKSOMHET

Senteret gjennomførte i 2019 også en rekke enkeltstående forskningsprosjekter, deriblant:

- Sammenhengen mellom handel og sikkerhet, særlig hvordan forverringen i de politiske og regulatoriske rammebetingelsene for handelen påvirker det sikkerhetspolitiske samarbeidet mellom USA og Europa.
- Militarisme og den offisielle patriotismen i Russland med hovedfokus på statsprogrammet for patriotisk oppfostring.
- Svalbard i sikkerhetspolitisk perspektiv i forbindelse med 100 års-jubileet for signering av Svalbardtraktaten.
- Hvilken rolle amerikansk våpenhjelp overfor mindre, europeiske land spilte i NATO-sammenheng fra slutten av 1940-årene til sent 1960-tall, samt norsk *atlantisme* i 1950-årene.
- Utviklingstrender i russisk militær strategi generelt, og kjernevåpenstrategi spesielt, samt Russlands rolle i sikkerhets- og geopolitiske spørsmål i Arktis.
- Utviklingen i Tysklands selvforståelse, plass og innflytelse i internasjonal sikkerhetspolitikk siden gjenforeningen i 1990.

2.2 SENTER FOR INTERNASJONAL SIKKERHET

Leder: førsteamanuensis Anders Romarheim

Ved Senter for internasjonal sikkerhet studeres stormakter og globale maktforskyvninger som har direkte betydning for norsk sikkerhet. I sentrum av studiene står tre nærmere definerte områder: asiatisk sikkerhets- og forsvarspolitik, transatlantisk sikkerhet og cybersikkerhet. Disse tre områdene henger sammen, men utgjør også distinkt forskjellige kompetanseområder. Det er et viktig mål ved senteret å se de store sammenhenger og identifisere implikasjoner for Norge. Et eksempel på dette er en av de fagfelleverderte publikasjonene fra senteret i 2019, artikkelen «Internett som geopolitisk arena» i tidsskriftet *Internasjonal Politikk*.

Senteret hadde i 2019 to større forskningsprogrammer, *Asia-programmet* og det FD-finansierte programmet *Security in Northern Europe*.

2.2.1 SECURITY IN NORTHERN EUROPE (SNE)

SNE er et program for forskning og dialog og pågår i perioden 2019–2021. Programmet gjennomføres i partnerskap med tre internasjonale institusjoner: Center for Strategic and International Studies (CSIS) i Washington DC, German Council on Foreign Relations (DGAP) i Berlin og Royal United Services Institute (RUSI) i London. Formålet er å gi innsikt i den aktuelle og dynamiske utviklingen i det sikkerhetspolitiske bildet med størst betydning for Norge og den regionale sikkerhets- og forsvarssituasjonen i Nord-Europa.

Ny kunnskap oppnås gjennom forskning og arrangementer i samarbeid med toneangivende institusjoner i Europa og USA. Dette bidrar til å sikre forskning om – og dagsordenplass for – sentrale tema for Norge i allierte hovedsteder. IFS og partnere arrangerer to partnerarrangement i året, som ambulerer mellom hovedstedene. I 2019 ble disse avholdt ved CSIS i Washington DC i juni, «Deterrence post-INF», og ved RUSI i London i november, «NATO ahead of the leaders meeting».

SNE arrangerte også to åpne konferanser i Oslo i forbindelse med NATOs 70-årsmarkering i april: «NATO og Norge i 70 år», i samarbeid med Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI). I panelet var bidragsyttere til et spesialnummer av tidsskriftet *Internasjonal politikk*, gjennomført i SNE-regi og redigert av programkoordinator for SNE, Johannes G. Rø. Det neste var «NATO 70 år: En evigvarende allianse?» i samarbeid med Den norske atlantehavskomiteé (DNAK). I tillegg arrangerte SNE flere rundebordseminar i lukket format med forskere og beslutningstakere.

IFS-ansatte tilknyttet programmet i løpet av 2019 inkluderte Rolf Tamnes, Johannes Gullestad Rø, Karen-Anna Eggen, Joakim Erma Møller, Amund Lundesgaard og Robin Allers. Forskere i SNE-finansierte stillinger ved IFS har dette programåret arbeidet med prosjekter om nordisk forsvarssamarbeid, Russlands strategi overfor Norden, tillitsskapende tiltak til sjøs og strategiske utfordringer i Nord-Atlanteren.

2.2.2 ASIA-PROGRAMMET

Blant de viktigste faglige leveransene fra *Asia-programmet* i 2019 var det UD-finansierte prosjektet «China in a new era». Det ble avholdt workshoper i Singapore, Beijing og Oslo i løpet av året. Prosjektet analyserer hvordan Kinas vekst har medført større kinesiske ambisjoner regionalt og globalt, sterkere rivalisering i USA-Kina-forholdet og økt oppmerksomhet om Kina i Europa og NATO.

Forskere på *Asia-programmet* har bistått NATO sentralt med et kunnskapsgrunnlag for utformingen av alliansens tenkning om hvordan den skal forholde seg til Kina. Blant årets viktigste *outreach*-aktiviteter var Jo Inge Bekkevolds innlegg om Kina for NATOs Defence Policy and Planning Committee i Brussel 12. september. Dette kom i forlengelsen av en workshop i Kina-Russland-relasjoner, i regi av NATO Defence College i Roma i mai.

19. september: "US-China-Europe relations in a new era". IFS inviterte ledende akademikere fra Europa og USA til å diskutere hvordan global maktforskyvning og det voksende USA-Kina-rivaleriet påvirker Europa, transatlantiske relasjoner og en ny verdensorden. Fra venstre: Philippe Le Corre (Harvard Kennedy School), Øystein Tunsjø (IFS), Rosemary Foot (Oxford), Katarzyna Zysk (IFS), Robert S. Ross (Boston College; Harvard University).

Verden står overfor en ny supermaktrivalisering som også berører Europa og transatlantiske relasjoner. USA presser på for å samle NATO og EU mot Kina, men europeiske land deler ikke fullt ut USAs trusselbilde av Kina. Forskingen vil videreføres med vekt på analyser av Kinas rolle i å samle eller splitte det vestlige forsvars- og sikkerhetssamarbeidet.

2019 ble året der NATO besluttet å ha et mer avklart forhold til Kina, etter klare oppfordringer fra USA. Utviklingen har revitalisert interessen for dybdestudier av Kina som strategisk aktør. Kina-Russland-forholdet står sentralt i forskningen sammen med å analysere konsekvensene av et nytt bipolar system med USA og Kina i hovedrollene.

2.2.3 ANNEN FORSKNINGSVIRKSOMHET

I tillegg til de to store forskningsprogrammene hadde Senter for internasjonal sikkerhet i 2019 en rekke mindre prosjekter innenfor relaterte temaer. Noe av dem handlet om det transatlantiske, mens andre temaer berørte stormaktsrivalisering til havs og i cyberdomenet. Senteret jobbet i 2019 målrettet med å opprette et cyberprogram for å se sammenhengene mellom klassisk stormaktsrivalisering og de daglige trefningene som finner sted online.

Senteret har en bred tilnærming til sikkerhet, og gjennomførte også enkeltstående prosjekter om temaer som indisk politikk og sikkerhet samt konfrontasjonene på den koreanske halvøy. Studier av Trumps USA, og hvordan Trumps retorikk og håndlag med utenrikspolitikken innvirker på norsk og internasjonal sikkerhetspolitikk, ble også viet betydelig oppmerksomhet i 2019.

Blant de viktigste bidragene fra de frittstående prosjektene ved senteret var professor Magnus Peterssons bok *NATO and the Crisis in the International Order: The Atlantic Alliance and Its Enemies (Routledge)*. Senteret er organisert for å sette sammen ulike regionale bestanddeler av internasjonal sikkerhet til et hele. Peterssons bok gjør nettopp det og beskriver forverringen i sikkerhetssituasjonen internasjonalt sett gjennom et transatlantisk prisme.

2.3 SENTER FOR SIVIL-MILITÆRE RELASJONER

Leder: førsteamanuensis Sigurd Sørli

Ved Senter for sivil-militære relasjoner studeres forholdet mellom forsvar, samfunn og politikk, inkludert hvordan det norske forsvaret utvikles og anvendes. Forskningsaktiviteten rommer både samfunnsvitenskapelige arbeider med en samtidig innretning og forsvars- og militærhistoriske studier. Hovedvekten ligger på studier av forsvar og samfunn i en norsk kontekst, men med en klar ambisjon om å se den nasjonale utviklingen i et bredt internasjonalt perspektiv.

I 2019 foregikk forskningsaktiviteten i stor grad innenfor rammen av individuelle eller mer begrensede prosjekter, men senteret huset også to programmer som begge er finansiert av Forsvarsdepartementet: *Omstillingsprogrammet* og *Planprogrammet*.

2.3.1 OMSTILLINGSPROGRAMMET

Dette programmet, som har pågått siden 2012, har til hensikt å studere forsvarsomstilling i et bredt sivil-militært og internasjonalt perspektiv, og omfatter betydelig forskningsaktivitet. Denne aktiviteten ledet blant annet til utgivelsen av en antologi om det nye totalforsvaret. En

rekke IFS-forskere bidro med kapitler til denne antologien. Boken skal inngå i et trebindsverk, og arbeidet med de to neste bindene ble også påbegynt i løpet av året. Innenfor samme program arbeides det med et doktorgradsprosjekt som sammenlikner omstilling i Forsvaret og politiet.

2.3.2 PLANPROGRAMMET

Det andre programmet, som var inne i sitt andre år i 2019, legger mindre vekt på forskning og større på formidling og innspill til departementet i det pågående arbeidet med ny langtidsplan for Forsvaret. Det ble avholdt tre åpne seminarer om sentral tematikk i den nye langtidsplanen, med nasjonale og internasjonale innledere. På tampen av året ble det utarbeidet en *IFS Insights* med en rekke bidrag om langtidsplanlegging i forsvarssektoren, også den med et tydelig totalforsvarsperspektiv.

2.3.3 ANNEN FORSKNINGSAKTIVITET

Den samlede forskningsaktiviteten ved senteret i 2019 kan deles inn i fire hovedkategorier: totalforsvar, internasjonale operasjoner, veteranstudier og forsvars- og militærhistorie. Totalforsvarsperspektivet er tydelig i et bokprosjekt om norsk skipsfartsberedskap fra 1914 til i dag, som nærmer seg ferdigstillelse.

Et tyngdepunkt i forskningsaktiviteten i 2019 var Forsvarets deltakelse i internasjonale operasjoner. Senteret har siden 2015 hatt et prosjekt om det norske forsvarets militære deltakelse i FN- og NATO-operasjoner på Balkan. Dette nærmet seg sin avslutning mot slutten av året, og deler av manus var sendt til avgradering i Forsvarsdepartementet. Et doktorgradsprosjekt om sivilt-militært samarbeid under Norges engasjement i Afghanistan gikk inn i en avsluttende fase i samme periode. Til slutt ble to nye prosjekter påbegynt: ett om norske soldater i FN-operasjoner under og etter den kalde krigen og ett om Norges deltakelse i FN-operasjonen i Kongo (ONUC) i årene 1960–1964. Det ble også ferdigstilt en masteroppgave om Norges bidrag til FN-operasjonen i Libanon (UNIFIL). Senteret var for øvrig representert på en internasjonal workshop i Potsdam om ulike lands deltakelse i NATOs operasjoner i Afghanistan siden 2001.

Studier relatert til militære veteraner var tidligere et prioritert forskningsfelt ved senteret. I 2019 ble det publisert én forskningsartikkel i skjæringspunktet mellom veteran- og minneforskning (Haaland & Gustavsens: «From Commemoration to Celebration»). Det ble samtidig innledet et arbeid med sikte på å øke forskningsaktiviteten innenfor dette feltet.

Når det gjelder forsvars- og militærhistorie, foregikk aktiviteten primært innenfor rammen av to prosjekter. Det første var «Forsvarsdepartementets historie 1940–2014», der manus høsten

2019 ble sendt til fagfelleevaluering. Det andre var det UiT-ledede prosjektet «In a World of Total War», som anlegger ulike perspektiver på andre verdenskrig.

DEL 3

UNDERVISNING

Et av instituttets overordnede mål er å levere forskningsbasert undervisning av høy kvalitet på militære og sivile læresteder. De mest omfattende leveransene er til bachelor- og masterstudiene ved FHS og kursene til Seksjon for sjefskurs.

3.1 UNDERVISNING – AKKREDITERT UTDANNING

I 2019 bidro IFS til undervisning, sensur og veiledning på stabs- og masterstudiet og bachelorprogrammene ved FHS. På masternivå gjaldt dette både fulltidsstudiet og deltidsstudiet. IFS-ansatte hadde emneansvar på begge nivåer. Som tidligere år kommer undervisningsbidragene fra IFS meget godt ut i høgskolens evalueringer av utdanningskvaliteten.

Høy kvalitet på leveransene til profesjonsutdanningene prioriteres ved IFS. I 2019 fikk professor Øystein Tunsjø (høyre) og doktorgradsstipendiat Magnus Håkenstad (venstre) sjef FHS' undervisningspris for stabs- og masterstudiet.

I 2019 ble det undervist i 12 masteremner (inkludert masteroppgaven) ved FHS i to studieordninger – heltid og deltid. Blant disse var to videreutdanningsemner. Ansatte ved IFS hadde ansvar for følgende seks:

- «NATO» (heltidsstudium)
- «Politikk, strategi og militærmakt» (heltidsstudium)
- «Totalforsvar og beredskap» (heltidsstudium)
- «Vitenskapelig metode» (heltidsstudium)
- «Vitenskapelig metode» (deltidsstudium)
- «Nasjonal beredskap og krisehåndtering» (videreutdanning)

IFS hadde ansvar for følgende emne på bachelornivå, første semester:

- «Offiseren, staten og samfunnet»

3.2 SJEFSKURSET

Seksjon for sjefskurs gir nøkkelpersonell i militær og sivil sektor kunnskap om og innsikt i viktige aspekter ved norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. I tillegg får deltakerne dypere innsikt i samfunnssikkerhet og beredskap, herunder samarbeidet mellom sivil og militær sektor.

Seksjonen gjennomførte i 2019 to nivådannende kurs, Sjefskurs nr. 22 og nr. 23. I tillegg ble det gjennomført kompetansehevende kurs for nøkkelpersonell i militær og sivil sektor. Kursene omfatter norsk forsvars-, sikkerhets- og utenrikspolitikk samt nasjonal samfunnssikkerhet og beredskap. Seksjonen gjennomførte også Informasjonskurs nr. 58, Strategisk krisehåndteringskurs samt Byråkratprogrammet på vegne av departementsfellesskapet.

3.3 UNDERVISNINGSKVALITET

Alle studietilbudene ved FHS evalueres av studentene. De akkrediterte emnene som IFS hadde ansvaret for, fikk uten unntak meget gode tilbakemeldinger når det gjaldt både relevans og kvalitet. Det samme gjelder de ulike tilbudene ved Sjefskursseksjonen.

3.4 VEILEDNING

Etter overgang til ny studieordning økte antall masterstudenter med veiledning fra IFS fra 11 til 23. I tillegg hadde flere ansatte veiledningsansvar for studenter ved andre høyskoler og universiteter.

3.5 UNDERVISNING – SAMLET VURDERING

Undervisning har høy prioritet ved IFS. Kontakten mellom forskerne og de praksisnære miljøene hvor flertallet av studentene og kursdeltakerne kommer fra, høyner kvaliteten på undervisningen, men bidrar også til å berike forskningen. Samlingen av Forsvarets akkrediterte undervisning i én høgskole medfører at IFS-ansatte må dekke et økende behov for undervisning og veiledning. For å dekke dette behovet vektlegger IFS langsiktig planlegging av undervisningsaktiviteten. IFS benytter seg også av kompensasjonsordninger som ved særlige behov gjør det mulig å bruke eksternfinansierte medarbeidere i undervisningen. IFS legger vekt på å bidra med egen kompetanse til undervisningen ved Sjefskurset.

DEL 4

PUBLISERING OG FORMIDLING

Nedenfor gis en overordnet beskrivelse av IFS' formidlingsaktiviteter i 2019. For en utfyllende oversikt, se vedlegg.

4.1 PUBLISERING I EKSTERNE KANALER

I 2019 økte den vitenskapelige publiseringsaktiviteten, og det er et mål å ha en kraftfull økning i 2020. Ambisjonen anses som viktig for å ivareta kvalitet og for å kunne delta i den nasjonale og internasjonale diskurs på forsvars- og sikkerhetsfeltet. I 2019 omfattet de vitenskapelige publikasjonskanalene blant annet tidsskriftene *International Affairs*, *Internasjonal politikk*, *Journal of Strategic Studies*, *Journal of Transatlantic Studies*, *Pacific Review*, *European Security*, *Defence Studies*, *The Polar Journal*, *Scandinavian Journal of Military Studies*, *Scandinavian Journal of History*, og *Oxford Research Encyclopedia of Religion and Politics*.

4.2 PUBLISERING I EGEN KANAL – *IFS INSIGHTS*

I 2019 ble *IFS Insights* ytterligere styrket som instituttets primære formidlingskanal. I løpet av året ble det som året før utgitt 12 utgaver. Det var stor etterspørsel etter *IFS Insights* i forsvarssektoren, men også utenfor. *IFS Insights* ble brukt aktivt i forbindelse med seminarer og konferanser og som pensum i undervisning.

4.3 KONFERANSER OG SEMINARER I REGI AV IFS

Formidlingsaktiviteten er viktig ved instituttet. Forsvarssektoren er en primær målgruppe, samtidig er det en målsetting å nå bredere ut, til politiske miljøer og samfunnet mer allment. Åpne konferanser og seminarer er et sentralt virkemiddel i så måte, og i 2019 ble det avholdt 14 slike åpne arrangementer. Det var til sammen 1899 deltakere på disse, og instituttet fikk meget gode tilbakemeldinger på samtlige. Det er ressurskrevende å arrangere nasjonale og i særdeleshet internasjonale konferanser og seminarer, og aktivitetsnivået hadde ikke vært mulig uten den gode støtten fra FHS' sentralstab samt en betydelig ekstra innsats fra instituttets forskere. Antallet var en god del lavere enn året før (33), noe som skyldtes at det ble satset mer på større

arrangementer med flere deltakere i 2019. Det totale antall deltakere var tilnærmet likt i 2018 og 2019.

Omstillingskonferansen 2019 gikk av stabelen den 13. mars i Oslo militære samfunn. Tema for konferansen var endringene i militære kjerneoppgaver. Hva må Forsvaret gjøre selv? Og hvilke av dagens oppgaver kan andre gjøre? Til konferansen kom bl.a. sjef Sjøforsvaret Nils Andreas Stensønes, sjef Luftforsvaret Tonje Skinnarland og sjef Hæren Odin Johannessen.

I 2019 ble det i tillegg avholdt 12 lukkede seminarer med til sammen 190 deltakere. Målgruppen for disse var beslutningstakere i fag- og politikkmiljøene, og tematikken var innrettet mot dagsaktuelle spørsmål. De lukkede seminarene gav mulighet til å presentere og diskutere aktuell forskning ved IFS i forbindelse med utforming av faglige og politiske standpunkter. En slik målrettet bruk av kunnskapsgrunnet som produseres ved IFS understreker *impact*-dimensjonen ved forskningen.

Den tematiske bredden på arrangementene var stor. I forbindelse med NATOs 70-årsjubileum ble det avholdt to åpne arrangementer. Det ene, i samarbeid med NUPI, tok for seg aktuelle spørsmål for NATO i dag. Det andre, i samarbeid med DNAK, så nærmere på sentral tematikk fra alliansens historie i tillegg til det samtidige. Det ble avholdt et internasjonalt NATO-seminar i Oslo, «NATO's progress in meeting the new Russia challenge». De tre seminarene i forbindelse med utarbeidelsen av ny langtidsplan for forsvarssektoren trakk mange tilhørere: «Ny langtidsplan for forsvarssektoren»,

«Hvordan skal vi forsvare Norge?» og «Norway and NATO. Perspectives from abroad». Det ble avholdt et seminar om den danske utredningen om beslutningene om å delta i krigene i Kosovo, Irak og Afghanistan: «Hvorfor gikk Danmark i krig?». Årets omstillingskonferanse så nærmere på utsetting av forsvarsrelatert aktivitet til private: «Hva må Forsvaret gjøre?».

Direktør ved IFS, Kjell Inge Bjerga, ledet del 2 av Omstillingskonferansen, og avsluttet konferansen etter en spørsmålsrunde ved å poengtere en registrert og stadig økende modenhet rundt diskusjonen om omstilling. Hvordan kan vi gjøre det? Hvordan kan vi gjøre det bedre? Hva bør vi ikke gjøre? Et fremskritt som gjør det lettere å stake ut veien videre.

IFS og DNAK på Kulturhuset, 4. april: NATO 70 år. Fra venstre: Stortingrepresentantene Espen Barth Eide og Liv Signe Navarsete, Forsvarsminister Frank Bakke Jensen og professor Rolf Tamnes fra IFS.

Førsteamanuensis Ingerid Maria Opdahl ved Russlandsprogrammet holder innlegg under seminaret «Power and Elites in Russia. How to run an authoritarian state», 8. mars 2019.

4.4 MEDIEOPPSLAG OG NETTSIDER

Retriever-tall for mediebidrag viser at IFS i 2019 ble omtalt i 463 saker i norske medier. Dette er en oppgang på ca. 12 prosent fra 2018 (414 saker).

I 2019 var det 40 377 besøk på ifs.forsvaret.no, en nedgang på ca. 16 prosent fra 2018. Ca. 50 prosent av de besøkende var fra Norge, mens ca. 20 prosent var fra USA. De mest besøkte sidene var forsiden og ansattoversikten. Deretter kommer diverse ansattssider og publikasjonssider.

I 2019 forsterket IFS sin satsning i sosiale medier da erfaringene med dette fra 2018 var svært gode. All publisering og formidling ble spredt bredt i sosiale medier, og i 2019 økte antall følgere, lesere og delinger av IFS' poster markant.

4.5 FORMIDLING – SAMLET VURDERING

IFS' forskningsformidling skal føre til «økt forståelse av og kunnskap om instituttets fagområder hos profesjonelle målgrupper og i allmennheten» (IFS' strategi, 2016–2019). Sammenliknet med 2018 ble det tatt ytterligere grep for å gjøre IFS' forskning mer åpen og tilgjengelig for de profesjonelle målgruppene, men også for den bredere allmenhet. Ved siden av en videreført og styrket satsning på *IFS Insights* inkluderte det økt satsing på medieopptredener, kronikker og seminarer og konferanser der IFS' egne forskere presenterte sine forskningsfunn for til sammen drøyt 2000 deltakere.

Kraftsamlingen om det veletablerte *IFS Insights* som den primære formidlingskanalen anses som vellykket og ble videreført med full tyngde og 12 utgivelser i 2019. Konsentrasjonen om færre og større åpne arrangementer ble godt mottatt, noe som ble reflektert i at det totale antall deltakere lå på omtrent samme nivå som i 2018 (hvor det hadde vært en markant økning sammenliknet med 2017). Også i 2019 gav det store flertallet av deltakerne uttrykk for å være meget godt fornøyd med det faglige utbyttet.

For 2019 sett under ett anses videreføringen av IFS' forskningsformidling til de profesjonelle målgruppene og allmennheten som meget god.

DEL 5

ØKONOMI OG PERSONELL

5.1 ØKONOMI

Grunnbevilgningen for 2019 var på 35,614 millioner kroner. Dette inkluderer Sjefskurset, som ble integrert i IFS i 2018. IFS konkurrerte seg til eksterne midler på til sammen 8,131 millioner kroner. Dette er noe lavere enn i 2018 (9,112 mill.), men høyere enn i 2017 (6,362 mill.). Sammen med bruk av overførte midler fra foregående år på 5,468 millioner kroner, hadde IFS totalt en finansiering på 49,213 millioner kroner i 2019.

Utviklingen de senere år med en svak, men jevn økning i lønnsutgifter og tilsvarende svak nedgang i driftsutgifter, fortsatte. På sikt bør IFS og Forsvarets høyskole vurdere tiltak for å rette opp den ubalansen som følger av denne utfordringen.

5.2 PERSONELL

Ved utgangen av 2019 hadde IFS 48 tilsatte. Dette omfattet 25 hjemler for fast stilling, tre vikarer, 16 ansatte på prosjekter, en mastergradsstipendiat og tre engasjerte på pensjonistvilkår.

Av de faste, vitenskapelig hjemlene hadde alle unntatt én førstekompetanse eller høyere. Denne ene var i doktorgradsløp. Åtte ansatte hadde professorkompetanse. Ti av de vitenskapelig ansatte i prosjektstillinger hadde førstekompetanse. Det var fem kvinner med ph.d. blant de fast vitenskapelig ansatte ved utgangen av 2019, én har professorkompetanse og én var i doktorgradsløp.

VEDLEGG

IFS PUBLIKASJONER OG FORMIDLING

MASTEROPPGAVE

1. Sitter, Robin. *Fanget i et politisk og militærtaktisk spill. Norske utenrikspolitiske motiver for Norges fredsbevarende styrker i Libanon 1978—1982*. Masteroppgave. Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo.

BØKER (VITENSKAPELIG)

1. Bowers, Ian and Collin Swee Lean Koh (eds.), *Grey and White Hulls: An International Analysis of the Navy-Coastguard Nexus* (Palgrave Macmillan).
2. Bækken, Håvard, *Law and Power in Russia. Making sense of Quasi-Legal Practices* (Routledge).
3. Petersson, Magnus, *NATO and the Crisis in the International Order: The Atlantic Alliance and Its Enemies* (Routledge).
4. Sørli, Sigurd, *Sonnenrad und Hakenkreuz. Norweger in der Waffen-SS 1941—1945* (Paderborn: Ferdinand Schöningh) [Overs. fra norsk].

ARTIKLER (VITENSKAPELIGE)

1. Basit, Saira, "Terrorizing the CPEC: managing transnational militancy in China–Pakistan relations". *Pacific Review*.
2. Basit, Saira (med Stina Torjesen og S. Neil Macfarlane), "China in Pakistan and the wider region: A cautious but effective leader?" *Contemporary South Asia*.
3. Bekkevold, Jo Inge, "Coast Guard Cooperation in the South China Sea: A Confidence-Building Measure?" *Asia-Pacific Journal of Ocean Law and Policy*.
4. Bekkevold Jo Inge, "Xi Jinping og Kinas utenrikspolitiske ambisjoner". *Internasjonal politikk* 76 (3).
5. Bækken, Håvard. "The Return to Patriotic Education in Post-Soviet Russia. How, When, and Why the Russian Military Engaged in Civilian Nation Building". *Journal of Soviet and Post-Soviet Politics and Society* 5 (1).
6. Danielsen, Helge. "Military assistance, foreign policy, and national security. The Objectives of US Military Assistance to Norway, 1950—1965". *Scandinavian Journal of History*, June.
7. Danielsen, Helge. "Pro-atlantisk påvirkningspolitikk i Norge i årene rundt 1949". *Internasjonal politikk* 77 (1).
8. Ekhaugen, Lene. "Coordination as showcasing: the establishment of Norway's Afghanistan Forum". *Defence Studies* 19 (3).
9. Elgsaas, Ingvill Moe, "Arctic Counterterrorism: Can Arctic Cooperation Overcome its Most Divisive Challenge Yet?" *The Polar Journal*.

10. Flåten, Lars Tore, "The Inclusion-moderation thesis: India's BJP". *Oxford Research Encyclopedia of Religion and Politics* (Oxford University Press).
11. Haaland, Torunn L. og Elin Gustavsen. "From commemoration to celebration. The making of the Norwegian Liberation and Veterans Day". *Memory studies*, Online first.
12. Haugom, Lars, "The Turkish Armed Forces and Civil-military Relations in Turkey after the 15 July 2016 Coup Attempt". *Scandinavian Journal of Military Studies* 2 (1).
13. Hilde, Paal S. «Forsvar vår dyd, men kom oss ikke for nær. Norge og det militære samarbeidet i NATO». *Internasjonal politikk* 77 (1).
14. Hobson, Rolf, «Etter liberalismen kommer nasjonalismen: 1880-årene viser vei». *Internasjonal Politikk* 77 (1).
15. Martinsen, Kåre Dahl, "Defeating TTIP: the French and German parliaments compared". *Journal of Transatlantic Studies*, september.
16. Oma, Ida Maria og Magnus Petersson. "Exploring the role of dependence in influencing small states' alliance contributions: A reputation mechanism argument and assessment". *European Security*, mars.
17. Oma, Ida M. "NATOs byrdefordelingsdebatt og norske alliansebidrag". *Internasjonal politikk* 77 (1).
18. Petersson, Magnus (med Joakim Berndtsson og Karl Ydén), "Sweden and the Issue of NATO Membership: Exploring a Public Opinion Paradox". *Defence Studies*, 19 (1).
19. Petersson, Magnus (med Jan Ångström), "Weak party escalaton: An underestimated strategy for small states?" *Journal of Strategic Studies*, 42 (2).
20. Saxi, Håkon Lunde, "The rise, fall, and resurgence of Nordic defence cooperation". *International Affairs* 95 (3).
21. Rø, Johannes Gullestad. «Utsettelsen av utslettelsen. Natos atomvåpen i 70 år», og «Forord: NATO og Norge i 70 år». *Internasjonal Politikk* 77 (1).
22. Svenungsen, Bjørn, «Internett som geopolitisk arena». *Internasjonal Politikk* 77 (3).
23. Tamnes, Rolf. «Småstatsrealisme i 70 år». *Internasjonal politikk* 77 (1).

BOKKAPITLER (VITENSKAPELIGE)

1. Bjerga, Kjell Inge. «Forsvarets bistand til Politiet». I Norheim-Martinsen, P.M. (red.), *Det nye Totalforsvaret* (Gyldendal).
2. Elgsaas, Ingvill Moe og Liv Karen Parnemo. "Russia's Navy-Coastguard Nexus". In Ian Bowers and Collin Koh Swee Lean (eds.), *Grey and White Hulls: An International Analysis of the Navy-Coastguard Nexus* (Palgrave Macmillan).
3. Haaland, Torunn L. og Elin Gustavsen. "From obligatory to optional. 30 years of civil-military entanglements in Norway". In B.R. Sørensen and E. Ben-Ari (eds.), *Civil Military Entanglements* (Berghahn Books).
4. Holtmark, Sven. " '... av hensyn til personalets sikkerhet'? Den norske legasjon forlater Petrograd, desember 1918". In Kari Aga Myklebost and Stian Bones (eds.), *In the North, the East and West meet. Festschrift for Jens Petter Nielsen* (Orkana Akademisk).
5. Håkenstad, Magnus. "Den væpnede dugnaden: Totalforsvaret under den kalde krigen". I Norheim-Martinsen, PM (red.), *Det nye totalforsvaret* (Gyldendal).
6. Martinsen, Kåre Dahl. "Germany and the Afghanistan war dead". In Martin Clauss (ed.), *Vom Umgang mit den Toten, Sterben im Krieg von der Antike bis zur Gegenwart* (Schöningh Verlag).
7. Martinsen, Kåre Dahl. "The European Agenda on Security". In Elena Conde (ed.), *The Routledge Handbook of European Security Law and Policy* (Routledge).
8. Romarheim, Anders. «Totalforsvaret – en uunnværlig umulighet?». I Norheim-Martinsen, P.M (red.), *Det nye Totalforsvaret* (Gyldendal).
9. Saxi, Håkon Lunde "British-German Defence and Security Relations After Brexit: Quo Vadis, 'Silent Alliance?'". In Janne Haaland Matlary and Robert Johnson (eds.), *The United Kingdom's Defence After Brexit: Britain's Alliances, Coalitions, and Partnerships* (Palgrave MacMillan).

ARTIKLER OG BOKKAPITLER (POPULÆRVITENSKAPELIGE)

1. Elgsaas, Ingvill Moe. «Terror og beredskap i russisk Arktis». *IFS Insights* 7.
2. Flåten, Lars Tore. «India Elects: What are the Implications for the Country's Foreign and Security Policy?» *IFS Insights* 4.
3. Hilde, Paal. "Maritime Security in the Arctic: Status, Challenges and Opportunities for Cooperation". In *Enhancing Maritime Security Cooperation for Peace and Prosperity in Asia-Pacific* (Proceedings of the 14th International Seapower Symposium), ROK Navy.
4. Hilde, Paal Sigurd. «Allierte forsterkninger og egenevne i norsk forsvarsplanlegging». I «Truslene – konseptene – ressursene – alliansen. Refleksjoner om ny langtidsplan for forsvarssektoren 2021–2024». *IFS Insights* 11–12.
5. Håkenstad, Magnus. «Totalforsvarets moralske dimensjon». I «Truslene – konseptene – ressursene – alliansen. Refleksjoner om ny langtidsplan for forsvarssektoren 2021–2024». *IFS Insights* 11–12.
6. Håkenstad, Magnus. «Den norske politiske kulturen er et bolverk mot ekstremisme». *Minervanett*, 15. desember.
7. Møller, Joakim Erma. Forsvarssamarbeid mellom Norge, Sverige og Finland – også i krise og konflikt? *IFS Insights* 2.
8. Petersson, Magnus. «Från ekonomi till säkerhet – Nordiskt militärpolitiskt samarbete». *Vårt försvar* (1).
9. Petersson, Magnus og Jan Ångström. "Eskalation kan vara smart – även för en svagare stat". *Luftled*, (3).
10. Rongved, Gjermund Forfang, "Det nye trusselbildet", I «Truslene – konseptene – ressursene – alliansen. Refleksjoner om ny langtidsplan for forsvarssektoren 2021–2024». *IFS Insights* 11–12.
11. Rongved, Gjermund Forfang. "Toppersentmålet". I «Truslene – konseptene – ressursene – alliansen. Refleksjoner om ny langtidsplan for forsvarssektoren 2021–2024». *IFS Insights* 11–12.
12. Romarheim, Anders. «Sektorstyre: en villet fragmentering». *Pro Patria* (5).
13. Rø, Johannes Gullestad. «Allianseperspektivet og norsk langtidsplanlegging». I «Truslene – konseptene – ressursene – alliansen. Refleksjoner om ny langtidsplan for forsvarssektoren 2021–2024». *IFS Insights* 11–12.
14. Støren, Harald. «USAs militære styrker. Budsjettsituasjon og tegn til politisk risikosport». *IFS Insights* 3.
15. Svenungsen, Bjørn. "Vårt digitale fundament". *IFS Insights* 5.
16. Svenungsen, Bjørn. "Forebygging av krig og konflikt i cyberdomenet". *NUPI Policy Brief* (7).
17. Sørli Sigurd. «The Norwegian Waffen-SS volunteers and the III. SS-Panzer-Korps». In Lennart Westberg et al. (red.), *III. Germanic SS Panzer-Korps: The History of Himmler's Favourite SS-Panzer-Korps, 1943—1945* (Helion & Company).
18. Zysk, Katarzyna. "Russia's Strategic Underbelly: Military Strategy, Capabilities and Operations in the Arctic". In Stephen Blank (ed.), *The Russian Military in a Contemporary Perspective* (Strategic Studies Institute of the US Army War College).
19. Zysk, Katarzyna. "The Future of the Arctic is Russian. Or is it?" *Atlantic Community.org*, juli.

KRONIKKER/KORTE ARTIKLER (<2.000 ORD)

1. Allers, Robin. "Strengthening NATO's capabilities: embrace the bottom-up approach". Commentary, *European Leadership Network*, 28. februar.

2. Allers, Robin M. "Review of Paal J. Frisvold, *Towards Europe. The Story of a Reluctant Norway*, Peter Lang, Brussels, 2018." *Journal of European Integration History*. Revue d'Histoire de l'Intégration Européenne. Zeitschrift für Geschichte der Europäischen Integration.
3. Bjur, Ingeborg og Johannes Gullestad Rø. «NATOs Kina-diskusjon synliggjør Norges krevende balansegang». kronikk, *Aftenposten*, 3. desember.
4. Bogen, Olav og Magnus Håkenstad. «Formålsløs jakt på syndebukker fra Harald Stanghelle». *Forsvarets Forum (nett)*, 7. oktober.
5. Elgsaas, Ingvill Moe. «Russlands metode: Valgt før valget». *Aftenposten*, 13. juli.
6. Elgsaas, Ingvill Moe. «Moskvas mann «godkjent» i Murmansk». *Morgenbladet*, 2. oktober.
7. Flåten, Lars Tore (med A.E. Ruud og K.B. Nielsen). «Indias geopolitiske spagat». *Klassekampen*, 22. august.
8. Flåten, Lars Tore (med Ruud, Jensenius, Nielsen, Samuelsen). "Hindunasjonalistisk parti går mot valgseier". *Vårt Land*, 24. april.
9. Flåten, Lars Tore (med Ruud, Jensenius, Nielsen, Samuelsen). "Indisk spenning". *Dagsavisen*, 13. mai.
10. Flåten, Lars Tore (med Ruud, Jensenius, Nielsen, Samuelsen). "Er valget i India slutten for dynastiet?" *Vårt Land*, 13. mai.
11. Flåten, Lars Tore (med Ruud, Jensenius, Nielsen, Samuelsen). "Demokrati eller autokrati i India?" *Morgenbladet*, 22. mai.
12. Flåten, Lars Tore (med Ruud, Jensenius, Nielsen, Samuelsen). "Modi er kommet for å bli". *Klassekampen*, 25. mai.
13. Flåten, Lars Tore (med K.B. Nielsen). «Kashmir i fokus igjen». *Asiapunkt*, 9. august.
14. Flåten, Lars Tore (med A.E. Ruud og K.B. Nielsen). «Modis æra». *Morgenbladet*, 13. juni.
15. Hilde, Paal S. «Happy birthday? NATO runder 70», Ukens analyse, *Den Norske Atlanterhavskomiteé*, 2. april.
16. Holtsmark, Sven. «Krigen ingen kunne stoppe». *Klassekampen*, 31. august.
17. Holtsmark, Sven og Geir Ulfstein. «Får IS-kvinnene regjeringens neste unnskyldning?». *Aftenposten*, 15. oktober.
18. Holtsmark, Sven. «75 år siden russiske soldater gikk inn i Finnmark: – Et viktig jubileum. Var frigjøringen av Nord-Norge i 1944 en frigjøring fra vest eller øst? *VG*, 20. oktober.
19. Holtsmark, Sven. "Russland og Svalbard-traktaten/Russia and the Svalbard Treaty". På <https://articasvalbard.no>.
20. Holtsmark, Sven. «Stalin, Hitler og Polen — svar til Askerøy og Egge». *Klassekampen*, 23. september.
21. Martinsen, Kåre Dahl. «Tynn, tysk og tom for ideer». *Morgenbladet*, 31. januar.
22. Opdahl, Ingerid. «Russisk gass og europeisk sikkerhet», Ukens analyse, *Den Norske Atlanterhavskomiteé*, mars.
23. Petersson, Magnus. 'The Future of Transatlantic Relations'. Ukens analyse, *Den Norske Atlanterhavskomiteé*, 30. januar.
24. Petersson, Magnus. «Utan sikkerhet har vi inget annet heller». *Säkerhetsrådet, Svenska Dagbladet*, 12. januar.
25. Petersson, Magnus. "Forskning behövs för att undvika ett nytt försvarshaveri". *Säkerhetsrådet, Svenska Dagbladet*, 15. oktober.
26. Romarheim, Anders. «Sikkerhetsklareringer: Tida er inne for å endre praksis». *Dagbladet*, 23. mars.
27. Romarheim, Anders, «Staten befaler, hvem betaler?» *Dagens Næringsliv*, 1. februar.
28. Rø, Johannes Gullestad. "Omkring deg vi står: Nato 70 år". *Morgenbladet*, 2. april.
29. Saxi, Håkon Lunde og Martin Lau Slåtten. «Stormaktene og krigen på Balkan». *Forsvarets forum* (6).
30. Sørli, Sigurd. Review of Martin R. Gutmann, *Building a Nazi Europe: The SS's Germanic Volunteers*, Cambridge University Press: Cambridge, 2017. *European History Quarterly* 49 (2).
31. Tunsjø, Øystein. "Stormaktsrivaliseringens konsekvenser for Norge". *VG*, 23. juni.

FOREDRAG/KONFERANSEBIDRAG

1. Allers, Robin. "Frankrike, Tyskland og europeisk sikkerhet". Den norske kontingenten i 1 GNC, Tongeren/Belgia. 23. august.
2. Basit, Saira. Prøveforelesning og doktorgradsforsvar, "Transnational militancy and conflictual interstate orders in Asia: Cooperation in the midst of conflict in Iran–Pakistan, China–Pakistan, and India–Myanmar relations". Universitetet i Oslo, februar.
3. Bekkevold, Jo Inge. «Chinese power and international security». NATO Defence Policy and Planning Committee, Brussel, 12. september.
4. Bekkevold, Jo Inge. «The China-Russia-US Triangle and Arctic Security». Konrad Adenauer Stiftung Arctic Workshop, Tromsø, 23. —25. september.
5. Bekkevold, Jo Inge. "Kina, Russland og europeisk sikkerhet". Utenriksdepartementet, Sikkerhetspolitisk avdeling, 21 mars.
6. Bekkevold, Jo Inge. «China, Russia and European Security». NATO Defence College workshop, Roma, 23. —24. mai.
7. Bekkevold, Jo Inge. "The Global Economic Order in an Era of US–China Rivalry". China workshop organized by the European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats (Hybrid CoE) and FDR Foundation, Harvard University, USA, 24.—26. april.
8. Bjur, Ingeborg Nortvedt. «Norge og sjømilitær rustningskontroll». KV Svalbard, 13. september.
9. Bjur, Ingeborg Nortvedt. «Diplomatiets kunst». USA-Norge. Transatlantiske forbindelser 200 år, Eidsvoll 1814, 21. oktober.
10. Bowers, Ian. "Maritime Space and Grand Strategy in Northeast Asia". Strategy in the Indo-Pacific: Diplomacy, Coercion and Escalation in the Age of Competition, workshop at King's College London, 28. —29. mai.
11. Bowers, Ian. "North Korea's Nuclear Program and East Asia". China and the Nuclear Crises in Iran and North Korea, Norwegian Institute of International Affairs, januar.
12. Bowers, Ian. "Unmanned Systems and Small Navies — Operational and Strategic Implications". The workshop "Defence Innovation and the 4th Industrial Revolution: Security Challenges, Emerging Technologies, and National Responses", the S. Rajaratnam School of International Studies, Singapore, 20. februar.
13. Bækken, Håvard. «Lov og Makt i Russland». Boklansering, Oslo, 22. januar.
14. Bækken, Håvard. "Krigen om krigen. Hvordan historien om Den store fedrelandskrigen ble et sikkerhetspolitisk spørsmål". HIFO Tromsø, Tromsø. 1. oktober.
15. Bækken, Håvard m. fl. «Øst-Europa i Endring. Lov og Makt». Samtale med Martin Paulsen og Jørn Ø. Sunde. Bergen litteraturhus, Bergen. 17. oktober.
16. Danielsen, Helge. "Organised Atlanticism in Norway in the 1950s". Transatlantic Studies Association 18th annual Conference, University of Lancaster, 9. juli.
17. Danielsen, Helge. «Mer enn en allianse? Forestillinger om et 'Atlanterhavssamfunn' i norsk NATO-debatt 1949—1959». USA-Norge. Transatlantiske forbindelser over 200 år, Eidsvoll 1814, 21. oktober.
18. Eggen, Karen-Anna. "Russland og Norge, da og nå". Paneldebatt på Nordkapp filmfestival, Honningsvåg, 14. september.
19. Ekhaugen, Lene. "National-level coordination for complex operations: Symbolic politics or coordination failure?" 15th Ergomas biennial conference (European Research Group on Military and Society), Lisboa, 21. juni.
20. Elgsaas, Ingvill Moe. "International Cooperation in the Arctic". International Youth Arctic Media School, Murmansk. 16. oktober.
21. Elgsaas, Ingvill Moe. "Russia's Evolving Military Strategy: Russia's Navy-Coastguard Nexus (Arctic)". Panel presentation at the 17th U.S. Naval War College Regional Alumni Symposium, Sjøkrigsskolen, Bergen, 12. april.

22. Elgsaas, Ingvill Moe. "Military security challenges and threats of terrorism in the Russian Arctic". The Geopolitics of a Changing Arctic (interactive expert workshop), SIPRI, 9. mai.
23. Elgsaas, Ingvill Moe. "Counterterrorism and stability in the High North". Lunsjseminar etter avsluttet FD-finansiert prosjekt, FD, Oslo, 25. april.
24. Flåten, Lars Tore. «Valgvake- valget i India». Paneldebatt i forbindelse med det indiske valget, Litteraturhuset i Oslo, 23. mai.
25. Haaland, Torunn L. "Experience based learning as memory construction". 15th Ergomas biennial conference (European Research Group on Military and Society), Lisboa, 21. juni.
26. Haaland, Torunn L. "Evaluating war. National commissions and the memory of recent wars". Memory studies conference, Madrid, 25.—29. juni.
27. Haaland, Torunn L. "Norway in Afghanistan. Sources, research methods and topics." International Afghanistan Workshop at the ZMSBw, Potsdam, 27. —28. november.
28. Haugom, Lars. "The Turkey-NATO-Russia Triangle in Black Sea Security. Patterns of Continuity and Change". TOBB University, Ankara, Tyrkia, 5. februar.
29. Haugom, Lars. "The Turkey-NATO-Russia Triangle in Black Sea Security. Patterns of Continuity and Change". Bilkent University, Ankara, Tyrkia, 7. februar.
30. Haugom, Lars. "Civil-military relations in Turkey since 2001. Policy implications". Defence and Foreign Policy Making in Turkey, Izmir Economic University, Izmir, Turkey, 3. mai.
31. Hilde, Paal. "Maritime Security in the Arctic: Status, Challenges and Opportunities for Cooperation". The 14th International Seapower Symposiu, Seoul: ROK Navy, 3. september.
32. Holtmark, Sven. Foredrag på konferanse i Moskva i anledning jubileet for frigjøringen av Øst-Finnmark, 12. oktober.
33. Holtmark, Sven. "The Soviet Union and the end of war in Northern Europe, 1944—1945". Moskva, 8. april.
34. Holtmark, Sven. Foredrag på konferanse i Kirkenes i anledning jubileet for frigjøringen av Øst-Finnmark, 23. oktober.
35. Håkenstad, Magnus. «The Coast Guard as a maritime gendarmerie? A paradox of Norwegian police-military relations». 15th Ergomas biennial conference (European Research Group on Military and Society), Lisboa, 21. juni.
36. Håkenstad, Magnus. "Utdanning for samvirke". Nasjonal beredskapskonferanse, Elverum, 7. mai.
37. Håkenstad, Magnus. «Det norske krisehåndteringssystemet». Justissektorens konferanse om digital sikkerhet, 25. april.
38. Petersson, Magnus, «Sverige och Arktis». Sikkerhetspolitikk og stormaktsintresser i Arktis, NUPI, Oslo, 28. januar.
39. Petersson, Magnus. "Small States and Autonomous Systems: The Scandinavian Case". Defence Innovation and the 4th Industrial Revolution: Security Challenges, Emerging Technologies, and National Responses Workshop, RSIS, Singapore, februar.
40. Petersson, Magnus. «Den militärpolitiska situationen I Östersjöområdet». Marinstridsdagarna, Karlskrona, 22. januar.
41. Petersson, Magnus. «National defence efforts in the Nordic countries – priorities and challenges». The Swedish Defence Research Agency (FOI), 23. mai.
42. Petersson, Magnus. "What if the US Leave NATO? Strategic implications of a changed US role within the alliance". The Annual ISSS/IS Conference, Korbel School, University of Denver, 18.–19. oktober.
43. Petersson, Magnus, "How to find the right balance? Setting limits to strategic autonomy". Debating Strategic Autonomy as a European Ambition, IFRI, Paris, 3. desember.
44. Petersson, Magnus. "Sweden and the Security Situation in the Baltic Sea Region". Interconnected Security? Military Activities, Postures and Risk Reductions in the Barents, Baltic and Black Sea, Centre for Peace Studies, The Arctic University of Norway, 21.–22. november.
45. Petersson, Magnus. "Trusselbildet mot Sverige i dag – og Sveriges svar på dette". Medlemsforedrag i Oslo Militære Samfunn, 28. oktober.
46. Rognved, Gjermund. "The Danger of NATO's Two Percent Target: Avoiding Inefficient Defence Spending". International Studies Association Annual Convention, Toronto, Canada, 28. mars.

47. Rognved, Gjermund. «Totalforsvaret for dummies». Forsvarets VA/SKMT-kurs 1, 6. mai.
48. Romarheim, Anders. «De nye truslene og totalforsvaret». Lederseminar for Forsvarsmateriell, Oslo Militære Hospital, 9. mai.
49. Romarheim, Anders. «De nye truslene». Nasjonal beredskapskonferanse, Elverum, 6. mai.
50. Romarheim, Anders. Paneldebatt om ny E-lov og sikkerhetsklareringer, EOS-utvalgets årskonferanse, Litteraturhuset i Oslo, 29. mars.
51. Romarheim, Anders. «De nye truslene: militær og polisiær respons». Fagkonferanse for Beredskapsavdelingen i Politidirektoratet, Kragerø, 29.mai.
52. Romarheim, Anders. «Grenser i det grenseløse; debatt om ny E-lov». Hovedprogrammet Arendalsuka, 15. august.
53. Romarheim, Anders. «Hvem forer oss med frykt, og hvorfor?» Paneldebatt i regi av BI, Arendalsuka, 13. august.
54. Romarheim, Anders. «Amerikansk Midtøstenpolitikk». Styremøte i Norges Rederiforbund, 21. august.
55. Romarheim, Anders og Karen-Anna Eggen. Muntlig innspill til Stortingets utenrikskomité om *Stortingsmelding 27 (2018—2019) om «Norges rolle og interesser i multilateralt samarbeid»*, 6. desember.
56. Rø, Johannes Gullestad. Foredrag om USA. Statsministerens kontor, 13. juni.
57. Saxi, Håkon Lunde. “Nordic Defence Cooperation: Current state and future prospects”. Baltic Defence College, Higher Command Studies Course, Oslo, 2. april.
58. Saxi, Håkon Lunde. «Forsvaret på Balkan, 1992—2005». Foredrag Oslo Militære Samfund, Oslo, 1. april.
59. Slåtten, Martin Lau. «Forsvarets arkiver og norsk militærhistorie: Grunn til digitaliseringsbetyrning?» Forsvarets arkivtjeneste, Lillehammer/Jørstadmoen, 4. desember.
60. Tunsjø, Øystein. «Kinas fremvekst, global maktforskyvning og geopolitiske utviklingstrekk». ASEP/ASEM-delegasjonen på Stortinget, 18. januar.
61. Tunsjø, Øystein. “Geostructural realism: Refining Waltz’s neorealism and theorizing a new bipolar system”. International Studies Association, Toronto, Canada. 28. mars.
62. Tunsjø, Øystein. «USA og Kina: Den neste storkrigen?» Nobelinstituttets lærerkurs, Nobelinstituttet, 12. mars.
63. Tunsjø, Øystein. «Kina og den nye verdensorden». Aktualitetssymposiet ved Institutt for Statsvitenskap, Universitet i Oslo, 3. april.
64. Tunsjø, Øystein. «Kinas økende makt = det viktigste som skjer i verden». Styremøte i Rederiforbundet, 9. mai.
65. Tunsjø, Øystein. “China and the United States in a new bipolar system”. Workshop China’s Foreign Policy and US-China Relations in a New Era, Peking University, Beijing, 13. juni.
66. Tunsjø, Øystein. “The New Superpower Rivalry”. Universitetet i København, 5. desember.
67. Tunsjø, Øystein. “A New Bipolar Order”. Paneldiskusjon, Warszawa, Polen, 10. desember.
68. Tunsjø, Øystein. “National Narratives and the Rise of China: The US, Europe and the Future International Order”. Chatham House, 13. desember.
69. Zysk, Katarzyna. “Russia’s “new” military strategy”. ICC Course, Italian Defence University College, Roma, Italia, 14. januar.
70. Zysk, Katarzyna. “Defence Innovation and the 4th Industrial Revolution in Russia”. Workshop Defence Innovation and the 4th Industrial Revolution: Security Challenges, Emerging Technologies, and National Responses, the S.Rajaratnam School of International Studies, Singapore, 19. februar.
71. Zysk, Katarzyna. “Russia as a security actor in the High North and the Arctic”. Baltic Defence College, Higher Command Studies Course, Oslo, 2. april.
72. Zysk, Katarzyna. «Russland og Europa. Sikkerhet og forsvar mellom strategi og opportuniste». DNAK kurs i internasjonal politikk, Joint Warfare Centre i Stavanger, Sjøkrigsskolen i Bergen, Universitetet i Agder, Nord Universitetet i Bodø, Luftkrigsskolen i Trondheim, Framsenteret i Tromsø, Litteraturhuset i Oslo, april–november.
73. Zysk, Katarzyna. «Bastionforsvaret i krig». Presentasjon basert på egen rapport (wargame). Rederiforbundet, Oslo, 6. mai.

74. Zysk, Katarzyna. "Russia's security and military challenge to Europe". Russia's actions. Europe's response, International Institute for Strategic Studies (IISS), Berlin, 8. —9. mai.
75. Zysk, Katarzyna. "Russia's evolving approach to power projection: The role of nuclear weapons". Deterrence Strategies and European Security, Wilton Park, 12. —15. juni.
76. Zysk, Katarzyna. "From the 'Quiet War' to High-Intensity Conflict: Russia's Challenge to NATO". Seminar with Dr Brad Roberts, LLNL: NATO's Progress in Meeting the New Russia Challenge, Oslo, 21. juni.
77. Zysk, Katarzyna. "Russia in the Arctic – Intentions behind Putin's Foreign Policy ambitions". NATO ACT Strategic Foresight Regional Workshop, Forsvarsdepartementet og NATO Allied Command Transformation, Oslo, 18. september.
78. Zysk, Katarzyna. «Hvor går Russland? Russisk sikkerhet og atomvåpenstrategi». Kriseutvalget for atomberedskap/Avdeling for atomsikkerhet og miljø, Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, Svanhovd, 18. oktober.
79. Zysk, Katarzyna. "Russia's Power Projection and Capabilities". Atlantic Council of the United States, Forsvarsdepartementet, Oslo, 5. november.
80. Zysk, Katarzyna. "Strategic Competition and Military AI Frameworks: Russia's Perspective". Workshop: Artificial Intelligence, Robotics and the Future of Defence. The Role of Ethics, Norms and Governance, RSIS Singapore, ISKS Kiel and IFS, Singapore, 11. —12. november.
81. Zysk, Katarzyna. "Escalation and nuclear weapons in Russia's military strategy". Reading Russia Right, Forsvarsakademiet, København, 29. november.
82. Zysk, Katarzyna. «Fra gråsoneroperasjoner til atomvåpen: Utviklingstrekk i russisk militærstrategi og maktprojisering». Forsvarsstaben (FST), 11. desember.
83. Østbø, Jardar N. "Honour as the Moral Culture of Russia's Security Establishment". Security and Morality; Critical Anthropological Perspectives, UiO, Oslo, 28. mars.
84. Østbø, Jardar N. «Russian foreign and security policy – implications for Norway». Roundtable with Atlantic Council, Atlanterhavskomiteen, Oslo, 6. mai.

MEDIEOPPTREDEN

1. Allers Robin. "von der Leyen kan bli ny kommisjonspresident". Intervju, *NRK Alltid Nyheter*, 16. juli.
2. Allers, Robin. «Stoltenberg i det Hvite hus, hvorfor skal NATO snakke om Kina?» Intervju, *NRK Nyhetsmorgen*, 14. november.
3. Bjur, Ingeborg. «Kina på NATOs dagsorden». Intervju, *NRK nyhetsettermiddag*, 4. desember.
4. Bækken, Håvard. Intervju med *High North News* i anledning markeringen av frigjøringen av Finnmark, november.
5. Bækken, Håvard. "Spiontiltalte Frode Berg for retten i Russland". Intervju, *Dagbladet* [nett], 1. april.
6. Bækken, Håvard (med Amund Trellevik). "Derfor blir krigshistorien stadig viktigere for Russland". Intervju, *High North News*, 6. desember.
7. Eggen, Karen-Anna. «Russland etter Putin». Intervju, *VG Helg*, 14. desember.
8. Flåten, Lars Tore. «Vesten spøkelse hjemsøker India». Intervju, *Vårt Land*, 18. januar.
9. Flåten, Lars Tore. "Om Kashmirkonflikten mellom India og Pakistan". Diverse opptredener:
 - a. Ekstrasending om konflikten på *NRK TV*: 27. februar.
 - b. *NRKs nyhetsmorgen*: (radio) 19. februar og 28. februar.
 - c. *NRKs nyhetsmorgen*: (radio) 18. februar.
 - d. *NRKs nyhetsettermiddag*: 27. februar.
 - e. *Dagsnytt 18* (TV og radio): 27. februar.
10. Flåten, Lars Tore. "Situasjonen i Kashmir er veldig alvorlig". Intervju, *Dagsavisen*, 27. februar.
11. Flåten, Lars Tore. "Den vonde historien bak konflikten i Kashmir". Intervju, *Forklart* (podcast), *Aftenposten*, 4. mars.

12. Flåten, Lars Tore. «Pakistan frykter folkemord i Kashmir». Intervju, *NRKs Nyhetsmorgen*, 11. september.
13. Flåten, Lars Tore, «Tvangsintegrerer Kashmir». Intervju, *Klassekampen*, 8. august.
14. Flåten, Lars Tore. «India opphever selvstyret i Kashmir». Intervju, *NRKs Nyhetsettermiddag*, 5. august.
15. Haugom, Lars. «Erdogan har satt seg i tidenes NATO-knipe». Intervju, *Dagens næringsliv*, 7. mai.
16. Hilde, Paal S. «Tyrkia snuser på russiske jagerfly. Det kan gi splittelse i NATO». Intervju, *Aftenposten*, 12. september.
17. Hilde, Paal S. Intervju om Tyrkia, NATO og S-400, *Dagsnytt 18*, 12. september.
18. Hilde, Paal. Intervju om NATO-toppmøtet, *TV2 Nyhetskanalen*, 9. desember.
19. Holtsmark, Sven. «Norge i andre verdenskrig og frigjøringen av Øst-Finnmark». Intervju, *Ekho Moskvy*, oktober.
20. Holtsmark, Sven. «Frigjøringen av Øst-Finnmark». Intervju, *NRK P2 Ekko*, 25. oktober.
21. Holtsmark, Sven. «Frigjøringen av Øst-Finnmark». Intervju, *NRK* (Stanghelle på fredag), 25. oktober.
22. Håkenstad, Magnus. «Det fagmilitære rådet utgjør en unik kanal for å påvirke forsvarsbudsjettene». Intervju, *Minervanett*. 15. oktober.
23. Håkenstad, Magnus. «Politikerne tar hensyn til fagmilitært råd». Intervju, *Forsvarets Forum* (nett). 14. oktober.
24. Håkenstad, Magnus. «Hedda (19) og Trym (19) skal i militæret: - Forsvaret kan velge fra øverste hylle». Intervju/bidrag til reportasje, *Verdens gang*, 14 august.
25. Håkenstad, Magnus. «De nye rekruttene». Intervju/bidrag til reportasje, *VG Helg*, 19. oktober.
26. Martinsen, Kåre Dahl. «NATO 70 år, om Norges manglende evne til å oppfylle 2%-målsettingen». *TV2 nyhetene*, 14. mars.
27. Opdahl, Ingerid M. «Russland i Afrika». Intervju, *NRK P2* (Studio 2), 14. august.
28. Opdahl, Ingerid M. «Hva skjer med sanksjonene mot Russland». Intervju i radioprogrammet «Hva skjer», *NRK P2*, 7. april.
29. Opdahl, Ingerid M. «Etter annekteringen av Krim har Russland gått tungt inn i Afrika. Det uroer amerikanerne». Intervju, *Aftenposten*, 7. april.
30. Romarheim, Anders. «Statsråd for samfunnssikkerhet på plass - hva betyr det egentlig?» Intervju, *Forsvarets Forum* [online], 22. januar.
31. Romarheim, Anders. «Tror ikke Trump blir gjenvalgt». Intervju, *Dagsavisen*, 25. januar.
32. Romarheim, Anders. «Fem spørsmål og svar om USAs uttrekning av Syria». Intervju, *Aftenposten*, 7. januar.
33. Romarheim, Anders. «Verdens våpensamling vokser». Intervju, *Dagbladet*, 30 april.
34. Romarheim, Anders. «Trump's tilbaketrekning fra Nord-Syria». Intervju, *NRK, Dagsnytt 18*, 23. september.
35. Romarheim, Anders. «Trusselbildet 2019». Podcasten «Krig og sånn», *Forsvarets Forum*, sesong 1, episode 5, september.
36. Romarheim, Anders. «Forsvaret, what is it good for?» Podcasten «Krig og sånn», *Forsvarets Forum*, sesong 1, episode 1, august.
37. Romarheim, Anders. «Dette er Trumps krangleoppskrift». Intervju, *Dagbladet*, 22. oktober.
38. Romarheim, Anders. «Åpner for Trumps verste innfall». Intervju, *Dagbladet*, 13. september.
39. Romarheim, Anders. «USAs president Donald Trump: Twitter-tall forbløffer». Intervju, *Dagbladet*, 22. november.
40. Romarheim, Anders. «Frode Bergs hjemkomst». Intervju, *NRK P2, Dagsnytt 18*, 20. november.
41. Rø, Johannes Gullestad. «Nato 70 år». Intervju i *NRK P2, Dagsnytt 18*, 15. april.
42. Rø, Johannes Gullestad. «Nato 70 år». Intervju i *NRK* (Studio 2), 2. april.
43. Tamnes, Rolf. «Nato 70 år». Intervju, *Dagsnytt 18*, 15. april.
44. Tamnes, Rolf. «Nato 70 år». Intervju i *Studio 2*, 2. april.
45. Tunsjø, Øystein. «Kim og Trump». Intervju, *NRK 2 nyheter*, 27. februar.
46. Tunsjø, Øystein, «Putin og Kim». Intervju, *Dagsnytt 18*, 24. april.
47. Tunsjø, Øystein. «Ett Kina politikken». Intervju, *P2, NRK*, 14. oktober.
48. Zysk Katarzyna. «A treasure map of the Arctic». Intervju, *New Scientist*, 2. februar.

49. Zysk, Katarzyna. "Do you think the discipline of IR has made important strides to equally incorporate women, both conceptually and institutionally?" Intervju, *e-International Relations*, 8. mars.
50. Zysk, Katarzyna. "Russland varsler missilttest utenfor Nordland". Intervju, *VG*, 8. april.
51. Zysk, Katarzyna. "Slik ble de nye russiske atomubåtene så viktige i forholdet mellom øst og vest". Intervju, *Aftenposten*, 15. april.
52. Zysk, Katarzyna. "Inside the West's Plans for Arctic War Against Russia". Intervju, *The Daily Beast*, 7. mai.
53. Zysk, Katarzyna. "Guerre électronique dans le Grand Nord". Intervju, *Le Monde*, 3. april.
54. Zysk, Katarzyna. "Norway is looking for a balance between deterrence and cooperation along the Russian border". Intervju, *Postimees/Estland*, 8. juli.
55. Zysk, Katarzyna. "L'Arctique va-t-il réconcilier les États-Unis et la Russie?" Intervju, *Slate.fr*, 30. august.
56. Zysk, Katarzyna. Kommentar om den russiske maritime storøvelsen «Ocean Shield» utenfor den norske kysten, *NRK Dagsnytt 18*, 15. august.
57. Zysk, Katarzyna. «Erdogan og Putin kan avgjøre Syrias fremtid. Dette er deres langsiktige mål». Intervju, *Aftenposten*, 23. oktober.
58. Østbø, Jardar N. «Ekspertene tror ikke Frode Berg må sitte årevis i fengsel». Intervju, *Aftenposten [Internett]*, 1. april.
59. Østbø, Jardar N. «Rettssaken mot den spiontiltalte Frode Berg». Intervju, *NRK Nyheter [TV]*, 2. april.
60. Østbø, Jardar N. «Rettssaken mot Frode Berg». Intervju, *TV2 Nyhetskanalen [TV]*, 2. april.
61. Østbø, Jardar N. «Skal ha spionert på atomubåter». Intervju, *Aftenposten [Avis]*, 3. april.
62. Østbø, Jardar N. «Dette er spørsmålene e-tjenesten ikke har svart på i Frode Berg-saken». Intervju, *Aftenposten [Internett]*, 3. april.
63. Østbø, Jardar N. «Forbereder seg på propagandakrig». Intervju, *NRK Dagsrevyen [TV]*, 7. april.
64. Østbø, Jardar N. «I dag faller dommen mot Frode Berg». Intervju, *NRK Nyhetsmorgen [Radio]*, 16. april.
65. Østbø, Jardar N. «Dommen mot Frode Berg». Intervju, *NRK Nyheter [TV]*, 16. april.
66. Østbø, Jardar N. «Jardar Østbø om Berg-dommen». Intervju, *NRK Nyhetsslusj [Radio]*, 16. april.
67. Østbø, Jardar N. «Presidentens talsmann: Vladimir Putin skal selv vurdere benådning av Frode Berg». Intervju, *Aftenposten [Internett]*, 17. april.